

การประชาอาสาพิทักษ์ป่า

องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงคำ จังหวัดเชียงราย

ในช่วงปี 2542 เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าของกลุ่มนายทุนและประชาชนบางกลุ่มที่เข้าไปตัดไม้ทำลายป่า และที่สำคัญป่าที่อยู่ในหมู่บ้าน หมู่ที่ 12 เป็นป่าต้นน้ำอันเป็นแหล่งสำคัญของคนในชุมชน ปัญหาต่างๆ เหล่านี้สะสมเรื่อยมา จนกระทั่งเดือนเมษายน 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงคำ ได้ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 และชาวบ้านในชุมชนเสนอ โครงการ “อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” ประสานงานร่วมกับสำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงราย อุทยานแห่งชาติดอยหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อตอบสนองตามแนวทางพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในการสร้างความตระหนักให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกในการรักษาและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ให้คงอยู่ในสภาพที่สมดุลอย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืนตลอดไป อบต.ม่วงคำ ได้จัดทำโครงการอีกโครงการขึ้นมาเพื่อสานความต่อเนื่องการดำเนินกิจกรรม คือ “โครงการอาสาสมัครพิทักษ์ป่า”

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน :
ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: พาน

จังหวัด: เชียงราย

ประชากร: 8,918 คน

พื้นที่: 31.26 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางตรง

วิถีนใหม่

ในปี 2545 อบต. ม่วงคำ จัดทำ โครงการ “ประชาอาสาพิทักษ์ป่า” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจากโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาป่าไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรของป่ามิให้ถูกทำลาย และให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือป้องกันไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. อบต. ม่วงคำคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินโครงการ โดยคัดเลือกหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติดอยหลวง รวม 5 หมู่บ้านนาร่อง คือ หมู่ที่ 9, 10, 11, 13 และหมู่ที่ 16 และคัดเลือกตัวแทนจากหมู่บ้านทั้งห้าหมู่บ้าน ละ 100 คน รวมทั้งสิ้นประมาณ 500 คน เข้ารับการอบรมในโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
2. รวบรวมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) จากผู้เข้าอบรมในโครงการอาสาพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 120 คน คัดเลือกจาก 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 9, 10, 11, 12, 13 และหมู่ที่ 15 หมู่บ้านละ 20 คน
3. จัดให้มีการเข้าค่ายฝึกอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เป็นเวลา 2 วัน แบ่งเป็น
 - ภาคบรรยาย 1 วัน อบรมให้ความรู้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ที่ประชาชนควรทราบ การเพาะชำกล้าไม้ การจัดทำแผนงาน/ โครงการพัฒนาป่าชุมชนในพื้นที่
 - ภาคการทัศนศึกษาดูงานป่าไม้ที่ประสบผลสำเร็จ 1 วัน มุ่งเน้นให้เห็นถึงวิธีการป้องกันดูแลรักษาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม
4. แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนของหมู่บ้านเป้าหมายหมู่บ้านละ 1 คน (ยกเว้นหมู่ที่ 13 มีตัวแทน 2 คน)
5. รสป. ร่วมปลูกป่าทดแทนบริเวณที่ถูกบุกรุกทำลาย และทำแนวป้องกันไฟป่า ระยะทาง 1 กิโลเมตร กว้าง 2 เมตร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

1. อบต. ม่วงคำ สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 20,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่อง
 - ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม จำนวน 100 คนๆ ละ 40 บาท รวม 2 วัน เป็นเงิน 8,000 บาท
 - ค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องเสียง 1,500 บาท
 - ค่าจ้างเหมารถโดยสาร 9,000 บาท
 - ค่าจัดสถานที่ฝึกอบรม/ พิธีเปิด 1,500 บาท

2. อุทยานแห่งชาติดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนกล้าไม้

บุคลากร

1. คณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน จำนวน 7 คน
2. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรฝึกอบรม รสทป.
3. สมาชิกสภาอบต. ม่วงคำ จำนวน 1 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรฝึกอบรม รสทป.
4. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 บ้านร่องบอน จำนวน 1 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรฝึกอบรม รสทป.

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
เมษายน 2544	เริ่มโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ใน 5 หมู่บ้านนำร่องของตำบลม่วงคำ คือ หมู่ที่ 9, 10, 11, 13 และหมู่ที่ 16 หมู่บ้านละ 100 คน รวมมีสมาชิกเข้าร่วมฝึกอบรม จำนวน 500 คน (เนื่องจากโครงการประชาสัมพันธ์ป่ามีลักษณะดำเนินการต่อเนื่องมาจากโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จึงต้องอธิบายขั้นตอนกิจกรรมที่ทำของทั้ง 2 โครงการควบคู่กัน)	สำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงราย/ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง จังหวัดเชียงราย
กุมภาพันธ์ 2545	คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์ป่า เพื่อให้ต่อเนื่องจากโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยคัดเลือกหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติดอยหลวง รวม 6 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 9, 10, 11, 12, 13 และหมู่ที่ 15 เป็นพื้นที่เป้าหมายดำเนินการของโครงการ	อบต./ แกนนำชุมชน/ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12
มีนาคม 2545	เข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้านพยายามสร้างความเข้าใจกับประชาชนให้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมสัตว์ป่า และของป่าต่างๆ	คณะผู้บริหารอบต./ แกนนำชุมชน
มิถุนายน-กันยายน 2545	ดำเนินการบรรยายโครงการฝึกอบรม "อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม" โดยจัดบรรยายที่ละหมู่บ้านๆ ละ 2 วัน และสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านมีการร่วมกันจัดทำกฎระเบียบของหมู่บ้านตนขึ้น	อบต./ คณะกรรมการป่าชุมชนหมู่บ้าน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
มิถุนายน-กันยายน 2545	ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรม "อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม" ของแต่ละหมู่บ้านร่วมคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมเข้ารับการเป็น รสทป. หมู่บ้านละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน (กรณีเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีการฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จะคัดเลือกโดยประชาคมหมู่บ้าน)	อบต./ สมาชิกหมู่บ้าน
	แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนหมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง 6 หมู่บ้าน ละ 1 คน (ยกเว้นหมู่บ้านที่ 13 มีตัวแทน 2 คน)	อบต./ แกนนำชุมชน/ สมาชิกหมู่บ้าน
กรกฎาคม 2545	อบต.มั่งคำ จัดสรรงบประมาณจำนวน 20,000 บาท สนับสนุนโครงการ	อบต./ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12
กรกฎาคม 2545	ประสานงานขอความร่วมมือกับสำนักงานป่าไม้ จังหวัดเชียงราย, สมาชิกสภาอบต., ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 บ้านร่องบอน เพื่อมาเป็นวิทยากรฝึกอบรม	อบต.
ปลายเดือนตุลาคม 2545	ดำเนินการจัดเข้าค่ายฝึกอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จำนวน 120 คน เป็นเวลา 2 วัน แบ่งเป็น - ภาคบรรยาย 1 วัน อบรมให้ความรู้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ที่ประชาชนควรทราบ การเพาะชำกล้าไม้ การจัดทำแผนงาน/ โครงการพัฒนาป่าชุมชนในท้องถิ่น - ภาคการศึกษาดูงานป่าไม้ที่ประสบผลสำเร็จ 1 วัน มุ่งเน้นให้เห็นถึงวิธีการป้องกันดูแลรักษาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม	อบต./สำนักงานป่าไม้ จังหวัดเชียงราย/ สมาชิกสภาอบต./ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 บ้านร่องบอน
พฤศจิกายน 2545	รสทป. ร่วมปลูกป่าทดแทนบริเวณที่ถูกบุกรุกทำลาย	รสทป.
ธันวาคม 2545	รสทป. ร่วมทำแนวป้องกันไฟป่า ระยะทาง 1 กิโลเมตร กว้าง 2 เมตร	รสทป.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

--บทบาทความร่วมมือ--

สำนักงานป่าไม้จังหวัด
เชียงราย

ประสานความร่วมมือและให้คำปรึกษาแนะนำ การฝึกอบรม และอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลป้องกันและอนุรักษ์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานอุทยานแห่งชาติ
ดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

สนับสนุนกล้าไม้

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน
2. สภาพป่าชุมชนถูกบุกรุกทำลาย ประมาณ 180 ไร่ โดยกลุ่มนายทุนและชาวบ้านบางกลุ่ม
3. มีความขาดแคลนด้านทรัพยากรสัตว์ป่า แหล่งน้ำ และส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ก็มีสภาพเสื่อมโทรม ถูกทำลายลงเรื่อยๆ

หลังการดำเนินการ

1. ประชาชนในชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนป่าไม้อันเป็นสมบัติของชุมชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านในการเข้าร่วมปลูกป่าทดแทนและเข้าร่วมทำแนวป้องกันไฟป่า
2. การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในชุมชนลดลง 80% ทุกคนช่วยเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลป่าชุมชน
3. ระบบนิเวศในป่าเริ่มกลับสู่สภาพสมดุล มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
ช่วงแรกป่าไม้ยังถูกทำลายเพราะความเข้าใจผิดของชาวบ้านเองที่คิดว่าต้นไม้ในป่าไม่มีเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือกรณีนายทุนเห็นแก่ผลประโยชน์ทางการค้าจากการตัดไม้	ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และจัดประชุมทำความเข้าใจกับชุมชนว่าการที่ป่าไม้ถูกทำลายจะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. แกนนำต้องมีความเป็นผู้นำ เสียสละและเห็นแก่ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. สร้างความร่วมมือ ความสามัคคีของคนในชุมชน เน้นประโยชน์เพื่อชุมชนเป็นหลัก และการได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ของรัฐ เช่น อบต. สำนักงานป่าไม้จังหวัด เป็นต้น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นางกมลทิพย์ พิทวงศ์
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงคำ
ที่อยู่ : 589 หมู่ที่ 1 ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (053) 659 -758, (06) 6543409

ชื่อ-นามสกุล : นายตะวัน จิตตรง
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงคำ
ที่อยู่ : 226 หมู่ที่ 1 ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (053) 635-227-8

ชื่อ-นามสกุล : นางปราณี ราชคณ
ตำแหน่ง : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12
หน่วยงาน : ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
ที่อยู่ : หมู่ที่ 12 บ้านร่องบอน ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (06) 7323032

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	667 หมู่ที่ 1 ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย 57120
ขนาดพื้นที่	31.26 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	3,069,609.06 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
งบประมาณรายได้	3,972,569.34 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	18 คน 11 คน พนักงานท้องถิ่น
จำนวนประชากร	8,919 คน
จำนวนประชากรแฝง	50 คน
จำนวนครัวเรือน	2,848 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีน้ำใช้ตลอดปีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง ราษฎรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีทางเหนือ เช่น สงกรานต์ ทาน สลากภัตร งานปอยหลวง เลี้ยงผีบรรพบุรุษ ผีขุนน้ำ ประเพณีสรงน้ำพระธาตุจอมแจ้ง ฯลฯ